

R M K III.
1991

R M K III

1991

~~Palm~~

~~2/64.~~

RMK III. 1991.

Telys

Polem.

1164.

Σὺν τῷ Θεῷ

DISPUTATIO THEOLOGICA

DE

ECCLESIAE CATHOLICISMO,

QVAM

Luce & Duce Christo Ecclesiae Catholicae

Sponso

SUB PRÆSIDIO

*Perquam Reverendi, Amplissimi
& Excellentissimi Viri*

DN. SEBASTIANI SCHMIDII,

Doctoris & Professoris THEOLOGI Celebrerrimi, ECCLESIAE summi templi Argentinen-
sis ordinarii, Dn. Patroni, Promotoris ac Præ-
ceptoris nunquam sine venera-
tione nominandi.

Publica Disquisitioni subiicit

STEPHANVS ANDREÆ, Cibinio

Transylvanus, SS. Th. S.

Die Mens. Iulii

In Inclyta Argentinenfium Academia

In Auditorio maiori.

ARGENTORATI,

Ex Typographéo FRIDERICI SPOOR.

ANNO M DC LVII.

V.
1657

TABVLA SVPPLEX
In
Virtutis Sacratio ad aram Mnemofynes suspenfa

Qua
MAGNIFICVM NOBILISSIMVM CONSVLTISSIMVM
ac PRVDENTISSIMVM

INCLYTVM Regiæ in Transylvania Metropolis
SENATVM,

Totumq; eiusdem Nobilissimum & Amplissimum
CENTVM-VIRORVM ORDINEM

Viros item
Admodum Reverendos ac Praclarissimos
Ecclesiæ Germanorum Invariatae Augustanae Confessione
addictos eiusdem civitatis

CAPITVLVM ORTHODOXVM

Dn. Pastores Vigilantissimos
ac Fidelissimos,

Nec non

Nobilissimos, Prudentissimos atq; Consultissimos Dominos

DN. SIMONEM à Drautt, Inclytæ Reipublicæ Civitatis Coronensis Se-
natores ac Curatorem gravissimum,

DN. IOHANNEM à Stenzel,

DN. IOHANNEM à Reuffner,

DN. GEORGIUM à Reuffner,

DN. STEPHANVM à Seraphin,

DN. IOHANNEM à Rosenaur,

Cives patriæ Dignissimos ac de Re-
publica jam à longè Meritissimos ac
Prudentissimos.

Vi &

Viros perquam Reverendos atque Amplissimos Dominos Pastores

Ecclesiarum, quæ colliguntur, Dignissimos

DN. GEORGIUM FABRICIVM
in Muschna,

DN. LAVRENTIVM GREGORIVM
in Grosschenk,

DN. MARTINVM MONEREI
in Reuffen,

DN. MATTHIAM HALL
in Omlasch,

Omnès deniq; & singulos Augustanae Confes-
sionis Confessores constantissimos Dnn. Mecena-
res, Emergetas, Patronos, Promotores, Fauto-
res, Cognatos, Patruales & Amicos suos sum-
mo honoris & observantiæ cultu æternum co-
lendos in sui suorumque studiorum commen-
dationem ac promotionem humiliter ac sub-
missè invitât ac sollicitat

Stephanus Andreae Cibinio Transylvanus,
Author & Respondens.

Magnifici, Nobilissimi, Consultissimi,
Prudentissimi Viri

Nec non

Plurimum Reverendi, Amplissimi, Excellentissimi Augustanae
Confessione invariata addictissimi, Dn. Patroni, Fautores
ac Studiorum meorum promotores, æterna
Generatione Dignissimi.

Nni sunt abhinc quinque ex quo patriis laribus relictis
inter ignotos peregrinoq; in solo degere cepi. quantis interea temporis
quamq; Variis, duris ac ancipitibus adversa fortuna periculis, exercitiis
atq; expositus fuerim, prolixior è hic Catalogum delineare nolo. Non
quidem iactura rerum quarundam caducarum, sumi, umbra, & si quid
ubmra minus, bonorum scilicet fortuna, quasi ex Crasso Crasso in miserum
degeneraverim irum, multo minus naufragia bonorum corporalium, itidem incon-
stantium ac vagabundorum, quasi nec manus nec pedes ulterius, ob virum demissio-
nem potuerint suum peragere officium, enumeranda mihi essent: Sed illa tamen pro-
lixè haberem recensere pericula, quæ inter Pontificios me circumdederunt impruden-
tem: Imminebant, inquam, à Gastris scripturarum manonibus, ab animarum pyr-
æis, à spuria bicipitis illius monstri Antichristi progenie, cuius familiam graphicè de-
pingit D. Iohann. in Apocal. c. 13. & 5. inquit: Admirata est eum post bestiam un-
versa terra &c. à recens exortis monachus Loiola sociis Iesuiticis Ironice ita dictis: Ironi-
cè, inquam: de his enim rectissime dixeris, quod olim Serapius Episcopus de sui seculi
Archypocritis dixit: pro pellibus odium Christum induti dicunt quidem quod Non
sunt, quod autem sunt dici nolunt. Sed suam improbitatem amictu nominis tegunt,
qui commune quidem nomen habent, student verò ut Christi nomen funditus deleant,
qui contra IESVM militant; dum IESVM invocant &c. horum infelici hære nato-
rum hominum contumeliarum plaustra ob Orthodoxam nostram Religionem Luth-
erano-Evangelicam aliquo temporis ambitu me agerrimè perferre oportuit. Cum enim
anno peregrinationis meæ primo statim in ipso anni exordio post anxias Gymnasiorum
Scholarumq; trivigilium Florentissimarum disquisitiones hac ratione optatissime fore
studiis meis consultum, (ut iudicentis sibi relicta solet) arbitrarer, si ferula ac tyroci-
nis nominatorum Iesuitarum me submitterem, præsertim cum jam antea famam in-
firuendi (verius decipiendi) in Monasterium Claudiopolitanum in Transylvania
fatis notum, festinando appellens, jamq; ibidem me voti compossem evasisse, relamq;
studiorum in patria orsam, pertexere sperabam. At heu me, quem terra sustinet, infor-
tunatissimum! quo tristissima sorte miseriarum præcipitem agebat, ad quos mundè
sides jam mea irritis vela concedita sentis, Sehebant. Quantis homines isti calu-
mniis onerant Ecclesiam nostram! Exprobrant tamen imprimis Religionis nostræ O R-
TVM, cuius omnem antiquitatis laudem præcipiant, A catholicam evincant, non ar-

argumentationibus, sed inauditis sarcasmatum generibus, proscindunt. Qua eam omnibus (proh dolor!) Lutherano Evangelis probe etiam me tacente constent: hic percensere diutius superfedebam, progressus Disputationis cateroquin quadam in propatulo pones. Hoc non omitto, quod Viri eorum horum telorum alte cordi meo infixorum dolore permosus: Magnif. Nobiliss. Consult. Prudent. Viri item Plurim. Reverend. Ampliff. & Excellent. August. Confess. invariata Præcones addictissimi, Fautores, Patroni ac studiorum meorum Promotores aeterna laude Dignissimi, inter al. as controversa materias intricatissimas hanc non postremam de Catholicismo pro Virili pertractare, ac Disquisitioni Eruditorum Virorum publica exponere constitutus. Quod ergo opus humeris meis sanè impar, dum ad exequendum aggredior Bono cum DEO, Magnif. Nob. Consult. Prudentiff. Viros item Plurim, Reverend. Ampliff. Excellent. Dn. Patronos, Fautores, studiorumq. meorum Promotores, ea qua Clientis magnos suos Evergetas solet, veneratione obsequiose obtestor, atque rogo, ut in istis his, primisq. meis Theologicis futuris, nihil aliud me innuere velle asserent; quam ut partim singularem animi pietatem, Zelemq. in DEVM puriorem ac yvntius August. Conf. Religionem, Ecclesiamq. Filii DEI contemnerem: partim verò ut humillimam submissionem pie declararem, animiq. grati Mueosynon ostenderem. Vetant quippe amplissima illa beneficia, que plena manu mihi licet indigno ab ipsis sunt collata: Getat Et favor inestimabilis, quo me inde à teneris unguiculis estis complexi, ut cuiquam alii prius, quam Gohis Magnif. Nobiliss. Consult. Prudent. Viris item Plur. Reverend. Ampliff. Excellent. simul etiam de Lutherano-Evangelica Ecclesia Meritissimis, Dominis meis Patronis, ac studiorum meorum Promotoribus cordatissimis, tenuem hanc primitiorum meorum messem nuncuparem ac dedicarem. Hoc ergo meum qualecunq. tyrocinium, quod ressera ac symbolo loco esse volo, ut Magnif. Nobil. Consult. Prudent. Viri item Plur. Reverend. Ampliff. Excell. Domini Patroni, Fautores, studiorum meorum Promotores, summa mihi semper religione Observandi, Gultu hilari adspiciant, fronte serena suspiciant: me meaq. studia ipsi clementer commendata habeant, iterum atq. iterum humilibus precibus intono. Ego interea lehoqam supplicibus fatigare gemitis nunquam cessabo, ut Magnif. Nobil. Consult. Prudent. Viros item Plur. Reverend. Ampliff. Excell. Dominos Patronos, Fautores ac studiorum meorum promotores perpetim colendos: una cum nobilissimis ac Charissimis suis conjugibus Et pignoribus adeoq. universis familiis, sospites ac florentes diutissime conservare non dedignetur. Scribendam Athenis Alfaticis prid. Cal. Maii anni Orbis redempti M DC LVII.

Vester

Ad preces & officia
paratissimus

Clientis
qui supra.

Stephanus Andrea Cibinio Transylv.
S.S. Theol. Stud.

I. N. I.
DISPUTATIO THEOLOGICA
DE
CATHOLICISMO ECCLESIAE.

Proœmium.

Quamvis Nos Ecclesie Orthodoxæ ac Synceræ Lutheranæ addicti, non minus hæctenus crediderimus; & constanter ad ultimum usque halitum per DEI gratiam credituri simus ac confessuri, juxta Symbolum, quod vocamus Apost. Ecclesiam Vnam, Sanctam, Catholicam, & Apostolicam, quàm papa, una cum spuria eius progenie jesuitica, Bellarmino, Tanneto, Thoma, & aliis militibus primariis & toto grege. Notum nihil ominis est, non tantum quantopere impugnent, quibus diris & anathematis fulminibus totam sanam doctrinam nostram confessionemque devoveant, quibus calumniis, risibus, ac sarcasticis hinc inde detorsionibus eam excipiant ac proscindant, & in favorem pessimi ac fucati sui, quem sibi arrogant, CATHOLICISMI, omnes, ubi aliquod modo vestigium Catholici nominis reperitur, tum in Scriptura sacra, tum in Patribus, locos deflectere, & in veritatis detrimentum ac suppressionem, quicquid sive legere, scribere, facere, sive dicere possunt κακοὶ ἱστί λυκοί, rapere soleant. Enimvero infensissimi isti Ecclesie hostes ac persecutores, fraudulentis his suis oppugnationibus aliud nihil efficiunt, quam ut calcar, quod dicitur, addant currentibus

A

bus

bus; nam quo magis veritatem cœlestem opprimere laborant, quo vehementiori impetu impugnant, hoc maiori ac ardentiori industria ac Zelo ad eandem veritatem defendendam, & ab ipsorum virulentis impugnationibus vindicandam nos inflammant ac incitant. Non enim committit Sponsus Ecclesiæ Christus, ut Sponsa sua adeo prematur ut nunquam, emergat: premi quidem permittit, sed opprimi nunquam; semper strenuos heroës, Duces, ac fideles Ecclesiæ præcones excitat, qui vel agonizantem suam Sponsam erigant orbamque solentur, & adversus munitissimos hostes tueantur. Cuius facti plenus est sacer Codex historiarum. Me non inter magnos quidem, & inter Heroes, sed ex discipulis unum, tamen moverunt præter cæteras varias Pontificiorum Calumnias, quas plenis buccis in nostram evomunt Ecclesiam Catholicam, inanes ac Ironicæ illæ de Catholicismo jactationes ac persuasiones, breves aliquas conscribere theses, easque publici juris facere de Interna Ecclesiæ Affectiōne, CATHOLICISMO, easque Examini ac Disquisitioni publicæ proponere. Præstent id copiosius, quibus sive de facultate excellentiori sive zelo ardentiori sive necessitate prægnantiori fors gloriari concesserit. Ego in eodem negotio pro modo & more Academico perrecturus hac vice me exercebo, & vocabulum Catholici pro ingenii tenuitate (novi enim quam sit incultum) penitus introspiciam, & quousque diligentia mea penetrare potero, accuratius considerabo, vocabuli in primis Originem, rem & usum indagando, & deniq; Heterodoxian pontificiorum dissipando. Quod felix faustumq; sit. Annuat auspiciis, gratiis adspiret, pietatis adminicula moderetur, subsidia roboret, consensum tueatur, nutus confirmet, nos denique auspiciis, gratiis, pietatis adminiculis, subsidiis, consensu nutuque ita gubernet ille, in cuius honorem institutum nostrum dirigimus, DEVS unus, summa Trias, ut omnia præmeditata, cogitata & acta, in sacri nominis gloriam in primis, Ecclesiæ salutem, proximi ædificationem, & nostrum denique emolumentum vergant, Amen.

THESIS I.

Cæterum ante omnia nobis nomen CATHOLICI dispiciendum venit. Origine hoc vocabulum Græcum esse adeoque ἀπὸ τοῦ ὅλου, à toto deductum, nemo nisi in hac lingua hospes negaverit,

rit, cui si addatur præpositio κατὰ, *juxta*, significabit *juxta totum*, unde porro contractione in unum vocabulum facta, remoto saltem & propter concursum vocalium, sonabit καθόλου *in univrsam*, unde porro καθολικὴν *Univrsale* dicendum esse notius est, quam ut in testibus conquirendis desudemus.

II. Fundamentum aut, si mavis, Autoritatem vocabuli cum in Scripturis nuspiam expresse legatur, Conf. Exeg. Menz. Aug. Conf. pag. 297. ad symbolum, quod vocatur Apostolicum, & Nicenum referre non dubitant quidam, in quibus ille extat Articulus, Credo Ecclesiam unam, Sanctam, Catholicam &c. Sed dubium adhuc à nonnullis panditur velum: An Apostoli ipsimet hoc vocabulum Symbolo suo (si modo ipsorum est) inseruerint, antequam universo terrarum orbi Evangelium annuiciasent: cum τὸ καθολικὸν clare diffusionem & dispersionem fidelium designet. Pacianus (ut alias dubitandi rationes nunc præteream) in libro de nomine Catholico refert, Apostolorum tempore neminem vocatum fuisse Catholicum, quicquid verò sit; attamen quia toties Apostoli conditionem Ecclesiæ N. T. ex ore sui ipsius Magistri auditione peceperunt, eam non ut in Veteri Testamento angustiis Judææ limitibus coarctandam ac circumscribendam esse: sed plantandam ἐν ὅλη τῇ οἰκουμένῃ, Matth. c. 24. ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, Matth. 26. v. 1. εἰς ὅλον τὸν κόσμον, Marc 14. v. 19. nulli dubitamus vocabuli autoritatem ipsis etiam adscribere Apostolis.

III. Ad rem ipsam ut jam accedamus, Quæritur primò: An Nomen Catholici sit Ecclesia sive Nomen sive Epitheton? ubi nos Negativam ex certis rationibus amplectimur. Rationem primam desumimus à confessione fidei Apostolica, & dicimus: Fidei confessionem non esse nudorum hominum, sed rerum certitudinem fidei exhaurientium, Apostoli ergo & Apostolici viri si in Symbolo suam profiteri voluerunt fidem (prout dubio procul voluerunt) certum est eos, non nuda nomina, sed rem ipsam fidei confiteri debuisse. Rationem secundam desumimus ab autoritate Apostolorum, sane Apostoli si voluissent, vocabulum hoc esse Ecclesiæ nomen, vel se ipsos aliquando, vel Ecclesias abs se plantatas Catholicas appellassent, jam verò hoc usque adeo nuspiam fecerunt, ut ne tum quidem, quando lis & controversia ipsis

cum ἑτεροδόξοις Adversariis intercessit, fecisse deprehendamus. Et memorabile, nec Petrum excommunicantem Simonem Magum, Actor. 8. v. 20. neque Paulum cum Pseudo-Apostolis altercantem, Actor. 19. in Epistol. ad Gal. non denique ipsum Filium DEI, Nicolaitas & Jesabelem ab Ecclesia separantem Apocalypf. 2. v. 20. usquam Catholici nominis facere mentionem. Stat ergo invicta nostra sententia, vocabulum Catholici neque nomen neque Epitheton, Ecclesiae constituere.

IV. Quæritur secundo Quare Ecclesia Orthodoxa dicatur Catholica? ubi dicimus Ecclesiam vocari Catholicam. I. Ratione *quidditatis* suæ, ad differentiam cœtuum particularium: Quæ distinctio in sacro Codice est usitatissima, unde non raro distinguit Ecclesiam τῆς οἰκουμένης sive ἐν ὅλῳ τοῦ κόσμου, Matth. 26. v. 13. Marci 14. v. 9. Col. 1. v. 6. ab Ecclesia κατ' οἶκον, Rom. 16. v. 15. 1. Cor. 16. v. 9. Col. 4. v. 15. κατὰ πόλιν, Actor. 11. v. 26. cap. 1. 2. v. 1. veletiam collecta in una aliqua provincia, Actor. 9. v. 31. 1. Cor. 16. v. 19. Eodem etiam sensu dicuntur quædam Epistolæ Catholicæ vel Universales; quia inscriptæ sunt non uni, aut pluribus tantum Ecclesiis particularibus, sed toti Ecclesiae Catholicæ, vel universim omnibus ubivis in remotissimis etiam terrarum angulis degentibus credentibus. Eodem etiam modo denominatur doctrina Catholica, quam non unus aut alter duntaxat cœtus, sed tota Christianorum multitudo, omnes omnino fideles, sinibus licet terrarum districtissimis uno ore profitentur. Vnde licet hic vel ille cœtus particularis hæresin aliquam foveat, ex multitudine tamen errantium non statim Ecclesia desinit esse quod antea erat, sed vi validarum promissionum Christi in tribus etiam vel paucioribus salvari potest eius Catholicismus. Verbo; nomine καθολικῆς admonemur hac differentia, non intelligendum esse cœtum quendam singularem, sed universalem, & ex multis singularibus collectum sine conditionibus individuantes, ut loquuntur Scholastici, hoc, hic, nunc.

V. Appellatur 2. Ecclesia Catholica ratione *Quantitatis* suæ, ad differentiam Synagogæ cum primis Iudaicæ, certoque respectu etiam cœtus hæreticorum. hic aliquantulum exspatiari lubet, & tres Universalitatis modos penitus (siquidem pontificiis ita placet) considerare, non neglectis interea, tribus externis circumstan-

stantiis, ubi quando, & apud quos colligatur Ecclesia, quod etiam *Lyrinensis* digitum intendere mihi videtur, quando inquit: Catholicum est, quod semper, quod ubiq; & ab omnibus creditum est. & sane non malè. nam & nos cum Vincentio Lyrinensi eandem fovere sententiam per omnes tres circumstantias in sequentibus thesibus ostendemus. Parum autem Pontificiis patrocinabitur. Hæc potè tres circumstantiæ altius ruminatæ, & ad justam Universalitatis expensæ trutinam; hoc modo se habent, ut prima Universalitatis nota Locum spectet, cuius respectu Ecclesia etiam dicitur Catholica, hoc est I. Ratione *status præteriti* seu *primævi*, quia per Apostolorum prædicationem καὶ ὅλῳ οἰκουμένην Ecclesia est disseminata ac plantata juxta (1) *Vaticinia* V. T. accuratissime ab *Augustino* contra Donatistas lib. de unitate Ecclesiae notata. Genes. 24. v. 18. c. 26. v. 5. cap. 28. v. 14. Psal. 2. v. 8. & Psalm. 8. v. 2. Psalm. 19. v. 5. Psalm. 21. v. 28. Psal. 50. v. 11. Psal. 12. v. 8. Esa. 11. v. 9. c. 27. v. 6. c. 54. v. 1. & sequent. c. 60. v. 3. seq. Malach. 1. v. 11. (2) *Præcepta* Christi, Matth. 28. v. 29. Marc. 16. v. 15. Luc. 14. v. 46. seqq. (3) *Complementa*, Marc. 16. v. 20. Actor. 13. v. 46. Rom. 1. v. 8. Col. 1. v. 6. Rom. 10. v. 18. II. Ratione *status præsentis*, quia semper in præsentem etiam Ecclesia quoâd locum est Catholica. Si non *passivè* (hanc enim fortem, quasi in omnibus provinciis vel maxima orbis parte reperitur, non semper Ecclesiam esse obtenturam, ut semper clarescat, Patet ex Matth. 24. v. 24. Luc. 18. v. 17. 1. Thessal. 2. v. 10. Apocal. 12. v. 6. 14. cap. 17. v. 2. 3. seq.) tamen (1) *negativè*, eo quod non sit alligata ad certum locum, non excludat ullam provinciam aut nationem, test. August. libr. de unitate Eccles. cap. 6. (2) *successivè*, quia licet non sit simul & semel in variis provinciis, subinde tamen successu temporis migrat de una in alteram, atque sic totum permeat orbem. (3) *participativè*, quatenus pars est Catholicæ Ecclesiae, collectivè sumptæ, adeoque cum Ecclesia primitiva N. T. communicat per universum orbem dispersa. Addunt denique III. alii, quod etiam ita dicatur Ratione *status futuri*, quandoquidem adhuc Evangelium ante ruinam totius mundi sit prædicandum in universo orbe terrarum, sed quia autores sententiis hac de re variant, nos etiam temerè aliquid statuere superfedebimus. Cui tamen legere placet, potest Conf.

Volum. 1. Controv. de Antichrist. Disp. Antibellarm. Isaaci Froe-
reisen. SS. Theol. D. ac Prof. Argent. quondam celeberrimi.

VI. Universalitas altera concernit TEMPV S, à qua Ec-
clesia dicitur Catholica, idque quoniam ambitu suo complectitur
omne tempus, præteritum, præsens & futurum. Illius enim re-
spectu fuit semper inde ab exordio N. T. usque ad præsentia tem-
pora, istius etiam nunc est, huius verò erit & durabit Ecclesia dum
mundus stabit. Esa. 9. v. 7. Matth. 16. v. 18. 1. Cor. 11. v. 26. hoc saltem
hic diligenter *ὡς ἐν παρόδῳ* observandum est, inter nos & Pontifi-
clos planè quoad rem Ecclesiæ, hoc est, perpetuam eius existèti-
am, nullum esse dissensum, sed saltem quoad modum Existentiæ. Vtrin-
que enim fatemur, quod Ecclesia ad hæc usque tempora semper
fuerit: addunt verò papistæ, quod una semper fuerit conspicua &
visibilis, qui modus est absurdus.

VII. Tertia Universalitas PERSONAS concernit, à qua
Ecclesia similiter Catholica appellatur, eo quod omnes omnium
generum personas admittat, omnesque gremio suo foveat juxta
dicta Scripturæ, Act. 10. v. 35. Gal. 3. v. 28. Ephes. 2. v. 21. Col. 3. v. 11.
Per hanc itaque Rationem Secundam à quantitate petitam,
Catholicismo discriminatur Ecclesia (1) à Veteris Testamen. Sy-
nagoga Iudaica, utpote ordinariè limitibus Palæstinæ circumscri-
pta ac coarctata, & ad certum locum, nempe Templum Hiero-
solymitanum alligata. (2) ab hæreticis populus noster segregatur
hac appellatione, dum Catholicus juxta Pacianum in Epist. ad
Sempron. idem est, qui & justus obediens est, & qui obediens, idem
est Christianus, atque ita Catholicus Christianus.

IX. Tandem denique tertio dicitur Ecclesia Catholica
Ratione *qualitatis* suæ, cuius respectu specificè ab omnibus Hete-
rodoxorum cœtibus discernitur, consistit enim in constanti susce-
ptione & professione universæ fidei ac doctrinæ scriptis Propheti-
cis & Apostolicis comprehensæ ac posteritati traditæ. Quo signi-
ficatu Catholicum idem est quod orthodoxum. Qui enim sincere
& intemerate omnia, quæ in verbo DEI credenda ob oculos
ponuntur, credit, ille sanè ex censu orthodoxorum exturbari nullo
jure potest, nec debet. Qua in parte nobiscum consentientem
habemus *Cyrillum Alexandrinum* cap. 1. Fid. Cathol. qui Ecclesiam
nomi-

nominari *καθολικῶς*, inquit, *διὰ τὸ διδάσκειν καθολικῶς ἡ ἀνελλιπῶς,
ἅπαντα εἰς γνώσιν ἀνθρώπων εἶθαι ὀφείλοντα*: hoc est, *quia doceat
Universaliter ac perfectè omnia dogmata, quacunque homines tenen-
tur cognoscere*. Itemque *Lactantium* lib. 4. de vera Sapient. cap. 30.
Sola, inquit, Ecclesia Catholica est quæ verum DEI cul-
tum retinet. Hinc *Chrysostomus* Hom. 7. per quam scitè & appo-
sitè in Matth. refert: Si videris hominem Christianum, si
confessio eius conveniat cum Scripturis, si sic, tum ve-
rus est Christianus.

IX. Hanc ergò vocis Catholicæ significationem etiam si
citra ullius rationis pondus papistæ partim respuant, partim fuca-
to sensu opponant, partim denique, idque maxima pars illorum sic-
co planè pede prætereant, cum S. Scriptura & S. Patrum Orthodox.
suffragiis pro principalissima exosculamur, ob quam etiam in pri-
mitiva Ecclesia insigni hoc titulo fuit cohonestata, quippe quia
uni, soli & semper, adeoque in quarto modo propria est, per quam
etiam primo & absolutè separatur à cunctis hæreticorum cœtibus.
Quod etiam probè animadvertisse videtur *Augustinus* qui suo tem-
pore hoc nomen Catholicum sanè non in primam collocavit a-
ciem in pugnis cum hæreticis de veritate Ecclesiæ decertantiis, sed
Scripturæ S. consensus clypeo se primo muniens, nomen verò
ipsum post principia stare voluit. Ita enim ille contr. Epist. funda-
mental. cap. 4. postremo, ait, *tenet me in Ecclesia Catholica nomen, quis
non sine causa inter tam multas hæreses ista sola Ecclesia hoc nomen re-
tinet, sed addit, quod si fortè aperitissimum aliquid de Manichæi Aposto-
latu in Evangelio inveniri poterit: Infirmabis mihi Catholicorum Auto-
ritatem, quo jubent, ut non credam: cui cum credo, non invenio, quomodo
possim etiam tibi credere*. Et lib. de unit. Eccles. cap. 10. *Nec Catholi-
cis Episcopis credendum, siquidem fortè falluntur, ut contra Scripturas
Canonicas aliquid sentiant*.

X. Quæritur Tertio; *An Catholicismus sive Universalitas sit
Ecclesia vera affectio, & quidem perpetua?* Supra quæst. 1. negavi-
mus Nomen Catholicæ esse Ecclesiæ sive nomen sive Epitheton:
hic verò esse Ecclesiæ aliquam aut denotare affectionem, affirma-
re non dubitamus. Quod tamen, quâ faciamus ratione, ulterius
declarandum est. Circa quæstionem secundam ostendimus Uni-
versali-

versalitem Ecclesie esse triplicem. 1. *Quidditatis* sive *essentia*, quatenus tanquam Univerfale quid comprehendit sub fe omnes & fingulas Ecclesias particulares. 2. *Quantitatis*, juxta quam Ecclesia tum est omnium locorum, tanquam quæ nulli loco affixa, sed per totum mundum se diffundit; tum omnium temporum, atque adeo tam in præterito fuit, & in futuro futura est, quam in præfenti est. 3. *Qualitatis*, quatenus totam, scriptis Apostolicis & Prophetis contentam fidem sive doctrinam fideliter suscipit & constantè retinet.

XI. Triplicem itaque istam Ecclesie Univerfalitatem in Quæstione propofita, & subiuncta affirmativa nostra sententia, non difiungi, sed coniungi volumus. Nam *Univerfalitas Quidditatis* sive *essentia* nequit, per se & sola, Ecclesie affectionem constituere. Quanquam enim Ecclesiam veram Catholicam sive Univerfalem à suis particularibus fufficienter distinguit: non tamen respectu Ecclesiarum falsarum ipsi propria est affectio. Manifestum siquidem est, quod falsæ Ecclesie suam etiam habeant Quidditatis Univerfalitatem, juxta quam vel ut Univerfale quoddam ex omnibus suis particularibus collectum vel in multis suis singularibus sive particularibus, considerari possit.

XII. Nam verò *Univerfalitatem Quantitatis* in respectu ad Loca, Tempora & Personas, talem quidem deprehendimus, quæ nec Synagoga Iudaicæ, nec hæresi aut falsæ Ecclesie ex toto competere queat; licet ex parte illæ sibi attribuere possint. Nam Synagoga Iudaica, quanquam in omnia tempora hæctenus se extendit, in varia loca dispersa sit: non tamen ex omnibus Locis & personis collecta est, hodieque colligitur; quin & ipsa fatetur, locum sibi debitum non esse totum mundum, sed Palæstinam esse patriam suam, in quam reditum propterea sperat. At hæretici omnes post initia Novi Testamenti exorti sunt. Ecclesie autem falsæ sibi ipsis non constant.

XIII. Cum primis tamen *Univerfalitas doctrinae Propheticae & Apostolicae* Ecclesie veræ Novi Testamenti propria est. Iam quidem enim hodieque Iudaica Synagoga Mose & Prophetis gloriatur, sed & istorum doctrinam totam & incorruptam non habent, & Apostolos Domini repudiant. Sic tantum abest, ut hæretici totam doctrinam Propheticam ac Apostolicam integram, sinceramque

ramque possideant, ut potius hæresium suarum ex scriptis Prophetis & Apostolicis convincantur. Aliis Ecclesiis falsis doctrina Apostolica & Prophetica vel ignota est, vel non recepta.

XIV. Itaque quod supra jam indicavimus, non à se invicem sunt separandi Univerfalitatis isti modi, ne aliquis Ecclesie vel negandus sit, vel suum honorem amittat, sed coniungendi simul omnes, ut in complexu isto suo omnes splendeant, suum invicem splendorem communicantes & illustrantes.

XV. Quæritur Quarto; *An Ecclesia Lutheranò-Evangelicà nomen Ecclesie Catholicæ competat?* Ad quam quæstionem sine hæsitatione respondemus affirmando, Nomen Ecclesie Catholicæ omninò ipsi competere. Declaramus tamen mentem nostram ita, quod per Ecclesiam Lutheranò-Evangelicam non intelligamus hoc loco has vel illas particulares Ecclesias, sed corpus istud Ecclesie totum, quod doctrinam fidemque, quam Ecclesie Lutheranò-Evangelicæ amplectuntur, recipit.

XVI. Est namque doctrina Ecclesie Lutheranò-Evangelicæ ipsa doctrina Prophetica & Apostolica. Atque esse, demonstratum est hæctenus prolixè & feliciter à Doctoribus nostratibus. Deprehenditurque idem si omnes & finguli articuli fidei ex scriptis Prophetis & Apostolicis examinentur. Quæ etiam ratio est, quare ullus in Doctrina error, à quibuscunque adversariis, nondum probatus, nec ullius hæresis Ecclesia nostra convinci hæctenus potuerit. Ita habemus *univerfalitatem Qualitatis*.

XVII. *Univerfalitas* porrò tum *Quantitatis* tum *Quidditatis* sive *Essentia* diu quærenda non est nobis, qui breves esse & volumus & cogimur. Paucis ita probatur. Vbi est Univerfalitas qualitatis Catholicæ Ecclesie, ibi est Quantitatis & Quidditatis. Nam etiam si Univerfalitas Quidditatis & Quantitatis à Qualitatis Univerfalitate separari potest, ut th. II. dictum. Nunquam tamen Qualitatis Univerfalitas, ab universalitate tum Quantitatis, tum Quidditatis separabilis est in corpore Ecclesie toto.

XIIX. Proposuimus hæctenus simpliciter, & quantum quidem nostrum institutum viresque permittunt, confirmavimus nostram de Catholicismo Ecclesie sententiam. Agendum paucis etiam erit, ut suprà ab initio promisimus, de *Pontificiorum sententia*.

tia. Pontificios namque hic habemus adversarios, qui Nomen Catholicorum ambiunt, sibi que ubi non conceditur, rapiunt.

XIX. Optarem equidem intimis suspiriis, ut doctrina illa antiquissima ad seram usque propagata fuisset posteritatem, & Catholicus inter Ecclesiarum Doctores consensus floresceret adhuc, qui temporibus illis Apostolicis vicinioribus florebat; haud litigaturi de nomine Catholici essemus. At heu postquam Arianismus, cum aliis hæresibus, per totum Ecclesiarum corpus gangrenæ instar serpere, & capiti in sublime erecto incedens nominis Catholici gloriam ad se transferre conatus est, in vecta est cum Imperii, Ecclesiarum quoque miserabilis distractio. Inductus tandem denique ipse papatus, quo Romana Ecclesia se efferens & sedium Patriarchalium, de jure Ecclesiastico institutarum, autoritate pressa sub appropriato titulo Catholicæ universali dominatu in omnes cæteras Ecclesias sibi raptò, sola audiri voluit. unde factum, ut non de nomine solo, sed de re in primis, Doctrinæ Catholicæ & fidei orthodoxæ disputandum sit.

XX. In adducendis variis pontificiorum autoribus per pagellarum exiguam capacitatem haud operosioribus nobis esse licebit, interim tamen unum atque alterum ex gregariis huic vexillo addictis militibus adducemus, ne ipsis iniuriam facere videamur; si verba eorum, Autores autem minus allegaverimus.

XXI. Primo autem circa Nomen Catholici ita occupati sunt Pontificii, ut hoc Ecclesiarum sive Nomen sive Epitheton constituent, ex quo ipsa Ecclesia cognoscatur non tantum, sed & verus Christianus, se Catholicum probet. Quasi vel Ecclesiarum Catholicismi, vel Christiano Catholici, nudum nomen sufficeret. Et ipsum nomen istud veræ Ecclesiarum verorumque Christianorum notam faciunt. Sic namque Bellarminus de not. Eccles. c. 4. Prima, inquit, Nota (Ecclesiarum veræ) est ipsum Catholica Ecclesia & Christianorum nomen. Thomas Henrici Profess. Friburg. ordinem Epithetorum in Symbolo Apostolico & Niceno observatum secutus idem Nomen tertiam Ecclesiarum notam facit.

XXII. De fundamentis, si quæris, respondent nihil aliud quam ut vulgò solent, dum videlicet vident, se Scripturis nihil pro ipsorum sententia suffragari posse, confugiunt ad Patres, & plerumque, quod addendum, dum ipsorum monumenta producunt,

NON

non allegant autores antiquissimos, sed qui ad minimum secula duo à Christo nato vixerunt. Ita & hic loci adducunt Augustinum quem se Catholicum appellasse garrunt; allegant etiam eius verba, qui quodam in loco dixerit: *velint nolintve ipsi quoque Hæretici, & Schismatum alumni, quando non cum suis, sed cum extraneis loquuntur, Catholicum nihil aliud quam Catholicam vocant, quæ ab universo orbe nuncupatur.* Ita Thomas Friburg. pag. 43. Bellarminus autem de Not. Ecclesiarum cap. 4. 4. scribit. *S. Augustinus docet libro contra Epistolam fundamenti, cap. 4. etiam si omnis hæresis velit videri, & dici Catholica Ecclesia, tamen cum interrogantur hæretici à paganis ubi ad Ecclesiam Catholicam conveniatur, nemo audeat domum suam ostendere.* Et Cyrillus Cateches. 18. dicit: *si iveris in aliquam urbem, non petas ubi sit Ecclesia vel Domus DEI; nam etiam hæretici dicunt, se habere Domum DEI, & Ecclesiam, sed petas, ubi sit Ecclesia Catholica; id enim nomen proprium est huius sanctæ Ecclesie matris omnium nostrum; quasi dicat, si hoc petas, nullus hæreticus suam Ecclesiam ostendet.* Quibus Pacianum etiam addit.

XXIII. Respondemus I. ad ipsam Pontificiorum sententiam.

Si utique concederemus ipsis, nomen Catholicissimi aliquando fuisse, aut potuisse esse Ecclesiarum & verorum Christianorum aliquam notam; tamen non potuit amplius esse nota, postquam hæreses variae exortæ sunt. Nonne enim etiam hæretici sibi nomen istud arrogarunt? non minus, quam Pontificii hodiè faciunt. Certè Augustinus expresse dicit, omnem hæresin voluisse videri & dici Catholicam Ecclesiam. Quare cum multi nomen sibi arrogarent, ipsum nomen veram Ecclesiam ostendere non poterat: sed in rem ipsam eundem erat, videndumque cui res nominis recte competeret.

XXIV. Respondemus II. ad testimonia Patrum in genere: Quid ista ad Papismum pestilentem hæreticorum luem? ita quidem olim benè dixerunt Patres de sui seculi conditione, de hæreticis: An hodiè idem dicendum, & nobis nullum suppetit nomé, quo discernamus falsam à nostris Ecclesiis? imò verò plura, quàm papiculis gratum est. Discrimè evidens est inter Ecclesias, si nostras Evangelicas, Augustinæ confessioni invariatae addictas; Illas Papisticas, Anti-Christianas appellavero, dixeroque A catholicum idololatricum

B 2

papatum

patum. sic enim à corpore Ecclesiæ Mystico quod sese diffundit per totum orbem terrarum, segregatur, per vitiosum illud malum, quod velut pestilens quidam morbus eidem adhærescit. Augustini ergò autoritas nihil hac in re patrocineretur.

XXV. *In specie 2.* Et quidem (1) ad Augustini verba (quæ habentur Tom. 1. oper. lib. de ver. Relig. c. 7.) *velint nolintve ipsi quoque heretici, & schismatum alumni, quando non cum suis, sed cum extraneis loquuntur, catholicum nihil aliud quam Catholicam vocant*: dicimus, non sine fraude citari Augustinum mutilatum. Antecedentia verò & consequentia si coniungantur: quid erit, quod pro Pontificiis militet? Ita autem sonant. *Tenenda est nobis Christiana religio, & eius Ecclesiæ communicatio quæ Catholica est, & Catholica nominatur, non solum à suis, verum etiam ab omnibus inimicis. Velint enim nolintve, ipsi quoque heretici, & schismatum alumni, quando non cum suis, sed cum extraneis loquuntur, catholicum nihil aliud, quam Catholicam vocant. Non enim possunt intelligi, nisi hoc eam nomine discernant, quo ab universo orbe nuncupatur. Huius religionis sectanda caput est historia & Prophetia dispensationis temporalis divina providentia pro salute generis humani in aeternam vitam reformandi atque reparandi. Ubi 1. manifestum est, Augustinum non solum nomen, sed rem simul respexisse: unde dicit, quæ Catholica est, & Catholica nominatur. Quare verò non dixit, tenendam doctrinam eius Ecclesiæ, quæ Catholica nominatur, & quare præmisit, quæ Catholica est? nisi quia ante omnia videndum est, an sit Catholica; non tantum, an Catholica nuncupetur: & quia nomen Catholicæ non sufficit ad designandam Veram Ecclesiam. 2. cum dicit: *Huius religionis sectanda caput est historia & Prophetia*: hoc ipso ostendit, quæ sit revera Catholica Ecclesia, nimirum cuius doctrina est ex historia & Prophetia scil. Veteris Novique Testamenti. Quam egregiè scil. hoc in Pontificiam Synagogam quadrat! 3. Probat hoc Augustinus de Ecclesia sui temporis & orthodoxa, quod per totum orbem nuncupata fuerit Catholica, quæ & fuerit: adeò ut intelligi quis non potuerit, nisi ita vocaret. Quem honorem isti Ecclesiæ libenter concedimus, & laudamus tempora, quibus vocabulum non in abusum abstractum fuit. Sed inde sequitur minimè, eundem honorem Ecclesiam quovis tempore obtinere, nec in abusum prævalentem vocabulum abire potuisse.*

XXVII.

XXXVI. Ad locum August. ex lib. contra Epist. Fund. c. 4. à Bellarmino citatum; dicimus; nomen Catholicæ Ecclesiæ cum aliis vinculis, quæ vocat, propter quæ, dum veritas illustretur, homo credens in Ecclesia Catholica manere debeat, coniungi: sed non dicere Augustinum, notam esse; ex qua vera Ecclesia agnoscatur. Atqui diversissima sunt, in Ecclesia aliqua manere; dum veritas illustretur, & ipsam veram Ecclesiam cognoscere. De hoc, non de illo nobis est disputatio. Præterea Augustinus expressè dicit, *Veritatem doctrinæ probatam, plus valere quam omnia ista vincula. Apud vos autem, scribit, ubi nihil horum est, quod me invitet ac teneat, sola personat veritatis pollicitatio; quæ quidem si tam manifesta monstratur, ut in dubium venire non possit (NB.) præponenda est omnibus illis rebus, quibus in Catholica teneor.* Tandem itaque tantum laudat bonum vocabuli usum adhuc prævalentem.

XXVII. 3. Ad Cyrillum Hierosolymitanum dicimus, nobis non ob stare similiter. Nam 1. rursus de usu vocabuli loquitur, qui tum adhuc bonus erat. Et designat per vocabulum Catholicæ veram Ecclesiam non ex ipso nomine nudo, sed ex usu vocabuli: sicut hodiè (2) dicere possum; si iveris in aliquam urbem non petas, ubi sit Ecclesia vel Domus DEI, nam etiam Antichristiani dicunt se habere domum DEI, & Ecclesiam: sed petas ubi sit Lutherana Ecclesia; id enim nomen proprium est huius sanctæ Ecclesiæ, materis omnium nostrum. Ubi nomen Lutherana veram Ecclesiam designat, quod ex usu temporum ei detur, non per se eam demonstrat. Similia ad Pacianum satis recentem dici possunt.

XXIIX. *Secundò: Quare Ecclesia Catholica vocetur*, qua ratione Pontificii explicent, videbimus ex uno atque altero Scriptore Pontificio. Inter hos choream ducit Bellarminus Cardinalis ille Jesuitarum haud obscurè notus, qui existimat Ecclesiam dici Catholicam, lib. de notis Ecclesiæ, *quia semper illa fuit & semper futura est. cap. 7. addit amplitudinem & varietatem Credentium.* Ita enim scribit: *Ecclesia verè Catholica non solum debet complecti omnia tempora; sed & omnia loca; omnes nationes; omnia hominum genera: quoniam Vincentius Lyrinensis in suo commentario docet, illos proprie Catholicos esse; qui teneant id, quod semper, quod ubique, quod ab omnibus creditum est.* A cuius sententia haud latum unguem discedere videtur Tannerus part. 2. Anatom. August. Conf. demonstrat. Ubi

significat, inquit, nomen Catholici certam quandam conditionem & proprietatem Ecclesie Christianae, nempe universalitatem locorum & temporum. Item Gregorius de Valent. lib. 6 analys. cap. 4. Ecclesiam scribit, nominari Catholicam. 1. Ab universalitate doctrinae, quam proficitur. continet enim materiam uberrimam de DEO & creaturis. ubi in margine descriptum, causa praecipua, cur Ecclesia dicatur Christi Catholica. (2) ab universalitate loci, (3) ab universalitate temporis. (4) ab universalitate hominum, quoniam ad eam homines universi cuiuscumque sint sexus, aut aetatis, aut conditionis colliguntur. Atque haec sunt rationes potissimae Pontificiorum, quas isti producant, rationes, ob quas Ecclesia dicatur Catholica. quibus recentiores etiam Jesuitae subscribunt.

XXIX. Verba mollia sunt: videantur simplicibus forte idem, quod nos supra ostensuri diximus, dicere. Sed id quod potissimum est, homunciones isti omittunt, aut corrumpunt, sc. universalem consensum cum doctrina Prophetica & Apostolica: qui demum rem totam conficit. Equidem Gregorius de Valentia, missis aliis nugivendulis, non minus ac nostrates universalis Doctrinae mentionem facit, ne anguem in herba latitantem animadvertamus, sed suo se forex prodit indicio, dum verba sequentia annectit; Continet enim materiam uberrimam de DEO & creaturis. nimirum non intelligit bonus iste Jesuita, per phrasin universalis Doctrinae, universalem consensum cum doctrina Prophetica ac Apostolica, à qua *πρώτος* Ecclesia universalis denominatur, verum tantum universalitatem seu amplitudinem obiecti: quod doctrina Ecclesiae sit uberrima, eò quod DEVM & Creaturas comprehendat. Genuinum ac Nativum adeoque verum Catholicismum in universae doctrinae Propheticae & Apostolicae professione *ἕνθετος* consistentem intactum relinquit, pisce multior est.

XXX. Quod Tertio attinet, An Catholicismus sit vera Ecclesiae affectio: facile in hoc conveniremus cum Pontificiis, si idem per Catholicismum nobiscum intelligerent. Affectioem namque Ecclesiae esse, supra ipsi cum Nostratibus affirmavimus. Sed Pontificii per Catholicismum vel solam intelligunt durationem, multitudinem & amplitudinem, vel doctrinam non addunt aliam, nisi quam ex immundis papae uberibus sugunt. Ubi durationem, mul-

titudinem & amplitudinem non sufficere ad constituendum Ecclesiae veram affectionem; & per doctrinam porro pontificiam corrupti asserere non veremur, sicut & ipsa doctrina Pontificia corrupta est.

XXXI. Nam Bellarminus de Eccles. Mil. lib. IV. cap. VI. Durationem exponit per splendorem visibilis Ecclesiae perpetuum: cum tamè ad Ecclesiam invisibilem referri debeat. Sic enim scribit: Nostram Ecclesiam esse veram Ecclesiam probari potest etiam hoc argumento; nam ante Lutheri tempora, non erant in mundo, nisi haec Religiones, Paganismus, Hussitarum haeresis, & Romana Ecclesia; sed certum est, non fuisse veram Ecclesiam Christi apud ullam ex praedictis sectis, ut etiam Lutherani fatentur. ergo fuit apud Romanam Ecclesiam, aut certe perit de mundo omnis vera & visibilis Ecclesia. quasi verò de visibili Ecclesia disputetur, aut Catholica Ecclesia nihil aliud sit quam visibilis.

XXXI. Jam verò de amplitudine Ecclesiae & credentium multitudine, c. 7. haec habet: Ecclesia verè Catholica non solum debet amplecti omnia tempora, sed & omnia loca, omnes nationes, omnia hominum genera. Sic enim explicat, quid sit, esse Catholicum, Vincentius Lyrinensis in suo commonitorio, ubi dicit: eos proprie esse Catholicos, qui tenent id, quod semper, quod ubique, quod ab omnibus creditum est. quasi verò, inquam, Vincentius Lyrinensis nobis contrarietur. Sine dubio hoc vult, semper, omni tempore Ecclesiae; ubique, ubi Ecclesia per orbem terrarum extitit; ab omnibus, verè Christianis. Quis negat hoc? Ipse Bellarminus mox etiam annotat, ut sit Ecclesia Catholica, non requiri, ut sit in omnibus hominibus & provinciis, & in omnibus fructificet, ita ut in omnibus provinciis aliqui sint de Ecclesia; Et postea, non requiri, ut hoc fiat simul, ita ut uno tempore in omnibus provinciis necessario esse oporteat aliquos fideles. Satis enim est, si fiat successive.

XXXIII. Hoc gladio se ipsum Jesuita jugulat. Hoc libenter simplicioribus persuaderet; hoc tempore Ecclesiam Catholicam esse illam, quae sit amplissima & in omnibus locis existat. Atqui dicit sufficere, ut in omnibus provinciis sint aliqui fideles successive. Unde sequitur, sufficere, si Ecclesia, quae hodie est Angli-

stissima successivè ab initio N. T. hucusque in omnibus provinciis extiterit aut innotuerit. Quod verò de Ecclesiis Lutheranis Evangelicis Apostolicam doctrinam retinentibus affirmare non dubitamus. Et frustraneus conatus est, quando postea operosè probare conatur, inde à temporibus Apostolorum, in toto mundo fructificare cepisse Ecclesiam, & ad hæc usque tempora in toto mundo aut maxima eius parte inventam esse. Planè enim oblitus est, antea scripsisse, non opus esse, ut uno tempore in omnibus provinciis sint aliqui fideles. E. in primis hoc tempore non opus est, ubi Ecclesia consenuit.

XXXIV. *Quartò* & tandem, omnibus laborant viribus, ut nostram Ecclesiam non esse, suam esse Catholicam probent, omnè lapidem moventes, ut nomen Catholicæ Ecclesiæ suæ ὁμονύμως ita dictæ sartum tectum tueantur ac posteritati tradunt. Audi *Thomam* hic Friburgorum Doctorem, quam alto ingressu, incedat? quanto furore percitus intonet? pag. 43. *Si per Catholicum*, inquit, *intelligitur Ecclesia illa, quæ docet, quod semper quod ubique per totum orbem terrarum creditum est, sequitur quod Ecclesiæ Adversariorum nostrorum (Lutheranos simul intelligit) non sint Ecclesiæ, quia neq; semper sunt, neq; ubiq; fuerunt, sed à paucis his annis orta, paucarum provinciarum angulis includuntur.* ulterius progrediendo, velut Plautinus Thrafo cristis erectis stomacho minis concitato pergit; *Jam verò Ecclesiam Romanam, per omnia tempora & mundi nobis nota loca, diffusam esse, inquit, docent partim monumenta antiquorum, partim ipsa nobis præsens experientia, si enim aliquando illa Ecclesia defecit omnium etiam aliorum defectus his circumstantiis ostendi possunt.* Hæc ille. Cui nos breviter; Pontificiam Ecclesiam nominatenus Catholicam esse, non ipsa re.

XXXV. At *Thomas* negat Romanam Ecclesiam solo nomine, ut nos dicimus, sed re ipsa esse Catholicam, eo quod Catholica Romana Ecclesia per omnia tempora & loca mundi sit diffusa, adeoq; nos injuriæ postulat, cum potius nostra, solo nomine, si hoc nomine utatur, ita dicenda sit, ed quod non semper fuerit, neq; per omnia loca mundi sit diffusa. Catholicum autem re ipsa esse juxta etiam *Lyrinensem* citat: pag. præced. quod per omnia tempora & loca mundi diffusum est. allegat etiam locum *Matth. 24.* ubi itidem dicatur Evangelium esse prædicandum per totum orbem.

XXXVI.

XXXVI. Resp. (1) Planè nullam ipsis facimus injuriam, sed quod res ipsa est, dicimus. Nam quod ipsis nobilis hæc affectio non conveniat, pridem à Nostratibus probatum est. Videamus autem rationum Thomæ robur, cui fucatum suum Catholicismum superstruit, dum scilicet Romanam Ecclesiam, non tantum nomine sed re ipsa Catholicam esse, conatur probare. Illud autem consistit in diuturnitate & amplitudine temporis locique seu, quod idem est, quia per omnia tempora & loca mundi diffusa est. supra iam diximus, quæ hic sufficerent. Sed in gratiam novi Doctoris vel addamus aliquid, vel priora repetamus. Si verò inquam, illud tantum sit Catholicum, quod per omnia tempora & loca mundi diffusum est, quod absolute loquendo ab omnibus omnium temporum hominibus est retentum, tum nihil erit Catholicum, quia non potest inveniri talis omnium hominum in una aliqua Religione consensus. Et quid *Thomas* respondebit *Bellarmino* lib. 4. de not. Eccles. cap. 7. cujus verba omnino repetere non piget, has autem ponit observationes: *Ut Ecclesia sit Catholica non requiri, ut sit in omnibus hominibus hujus mundi, sed tantum ut innotescat omnibus provinciis, & in omnibus fructificet, ita ut in omnibus provinciis aliqui sint de Ecclesia; item non requiri, ut hoc fiat simul, ita ut in omnibus provinciis uno tempore necessario oporteat esse aliquos fideles, satis enim esse si fiat successivè, ex quo id sequitur (inquit.) quod si una sola provincia retineat veram fidem (nota optimè) adhuc proprie dicetur Catholica, dum modo clare ostenderetur eam esse unam, & eandem cum illa, quæ fuit aliquo tempore, vel diversis in toto mundo.* Hæc clare ostendunt, ad Ecclesiæ Catholicismum non requiri, ut quovis in loco ipso actu inveniatur, atque ut omnes nationes & provinciæ, simul & uno tempore illi accedant, sed Ecclesiam nihilominus manere & esse Catholicam, si vel una saltem provincia veram & Catholicam fidem retineat.

XXXVII. (2) Repono Canonem illum Logicum, *Quantitatis nulla est efficacia h. e. loci & temporis*: Si Ecclesia Catholica illa dicenda est, quæ passim terrarum nullo loco excluso diffusa ac plantata est, tum (1) dico, nullam Religionem magis fore Catholicam, quam Atheismum, Epicureismum, hominumque perditorum gastrolatriam. Hæc enim omnium terrarum & nationum orbem pervagantur. Quid? Quod hæc ratione nec Machu-

C

meti-

metista, mali essent Catholici, quia Machumetismus provincias, regiones ac regna amplissima in Oriente occupavit, imò ipsi insuper pagani temporibus Apostolorum hoc objicere poterant, se tenore id, quod semper à longissimo temporis tractu à plerisque omnium populorum & locorum hominibus fuit Creditum (2) dico definitionem *Lyrinensis*, hac ratione potius pro nobis, quam contra nos stare, prædicata enim illa, quod semper quod ubique ab omnibus creditum est, de nostra dici Ecclesia non de papæa, utpote quæ non magis Catholica est, quam (verba sunt D:D. *Dannhaueri* Hodom. phantas. 2. pap. 423.) *Simon Magus* μεγαληθησος δοναμης, *Diana Ephesinorum* numen magnum, nostra enim sententia Apostolicus sonus *Americas* penetravit. Conf. hac de re plura in citata Hodom. papæa D. *Dannhaueri* Præcept. ac Patr. mei æternum venerandi.

XXXIIX. Merito etiam hic vellicaretur auris *Thomæ*. Omittit enim illud quod ad constitutionem Ecclesiæ Catholicæ velut principale ac præcipuum requiritur, uti suprâ thes. 13. monuimus, nempe id demum Catholicum esse quod semper quod ubique creditum est, juxta normam ac Regulam fidei ac verbi DEI scripti à Prophetis ac Apostolis, hanc necessariam partem nostris Ecclesiis nullo modo negare poterit. De sua autem Ecclesia hoc dici posse ad Græcas Calendas demonstraturum sat scio.

XXXIX. Quod autem oggannit Doctor, & cum eohodie omnes papistæ, Ecclesias nostras ante paucos annos esse exortas, id verò, si *Bellarmini* voce uti licet, mendacium est, siquidem cum Ecclesia Christi & Apostolorum orta, sub papatu anxie pressa, his ultimis autem seculis juxta vaticiniam Apocalyptica, renovata tantum est ac restaurata. Caulumnia ergo est, quando garriunt ante paucos annos nostram Ecclesiam esse exortam, non argumentatio. Nos equidem hæcenus nunquam negavimus Ecclesiam perpetuo duraturam, quamvis magna cum graduum, quoad puritatem, diversitate. Manet nihilominus Ecclesia Catholica, etiam si ubi lateat, ignoretur, etiam si à malitia Satanæ & ejus *συμμερο* Antichristo, ita prematur, ut tamen non penitus deprimatur. Quod luculentissimè testatur Sacra divini codicis litera, utpote quæ Exempla nobis à vera fide defectionum proponit innumera, nihilominus tamen mansisse veram Ecclesiam Catholicam, nihil enim nunc dicam de tempore Cathaclysmi, de ævo Patriarcharum, nihil de

angu-

angustiis Eliæ, nihil de tenebricoso seculo, quando Sol justitiæ Christus IESVS exortus est, illis tamen seculis Ecclesia arctissimis constrictissimisque cancellis circumlimitata erat, mansit nihilominus tamen Catholica. Quid dicemus de tempore invalescentis Arianismi, Papismi, credebatur utique non minus ac hodie, eò quod doctrina, & fides quam profitebatur erat Catholica. Sic illo tempore etiam si ignoremus, ubi in particulari & apud quas fuerit Ecclesia nostra, certum tamen est, ac de fide Catholica credimus superioribus illis seculis Ecclesiam; nostræ consanguineam extitisse, quod indaginis est historica, ad cujus editionem nos nullo jure adstringimur; fœculentum ergo est mendacium nostram Ecclesiam esse ante paucos annos exortam, cum quemadmodum aurum sordibus obductum aurum manet, nec, cum à sordibus defecatur sit quod antea non erat sed tantum magis enitescit, quod latuit, sic, etiam si Ecclesia nostra ad tempus latuerit, tamen postea per Divinam gratiam denuo revocata ac in lucem protracta, pristinaque suæ puritati restituta est.

XL. Nec pili etiam alteram facimus priori confinem caulumniam ac cantilenam Pharisaicam, qua dicitur, Ecclesiam nostram in paucis angulis latere; cum Christo Ecclesiæ nostro Sponso idem acciderit ab hominum turgidorum Pharisaorum grege. Sed hic ante omnia animadvertenda est inverecundia *Thomæ Friburgensis*, qui manifestè audeat contradicere Cardinali *Bellarmino* in faciem, in præf. primo Controv. Tom. præfixo sic agenti: Quis ignorat pestem Lutheranam (hoc enim fuit papatui, quem ferme totum exedit & consumpsit:) in Saxonia paulo ante exortam, mox Germaniam pene totam occupasse, inde ad Aquilonem & Orientem profectam, Daniam Norvegiam, Sueciam, Gothiam, Pannoniam, Hungariam absumpsisse; tunc ad Occidentem & Meridiem PARI CELERITATE delatam, & Galliam, Angliam, Scotiam florentissima quondam regna, BREVI TEMPORE populata; ad extremum Aspes & in Italiam transcensisse. Hæc omnia si vera sunt, mendacium esse necesse est, quod hic *Thomas* pag. 44. asserit: Nostras Ecclesias paucarum

C 2

pro-

provinciarum angulis includi. Deinde, esto; sit paucarum provinciarum angulis inclusa, anne propterea desinet esse quod antea fuit? nihil minus. Salvatur enim Ecclesiæ Catholicismus in tribus tantum, in fide orthodoxa convenientibus personis, quare perquam scitè sarcasticam hanc contumeliam verbis Liberii Episcopi Romani vetundimus, cui, cum Constantius Imperator Arianus paucitatem suorum sociorum exprobraret ac diceret: quota pars tu es orbis terrarum, qui solus facis cum scelerato (Athanasio) & nobis terram & mundi totius pacem dissolvis? Respondit ille: non diminuitur solitudinè mea verbum fidei, nam & olim tres tantum inventi fuere, qui edicto resisterent, *Theod. lib. 2. cap. 16.*

XLI. Inanissima igitur vanissimaque sunt Pontificiorum levia ac cruda illa convitiatorum epitheta, quæ turmatim quasi in nostram jaciunt Ecclesiam; nostram Ecclesiam esse novam latere eam in certis provinciarum angulis, eam aliquando, ut non fuit, ita rursus interituram esse, quæ omnia tam vera sunt, quam verum est, illud nostræ Ecclesiæ *Κριτίγιον* Verbum Domini aliquando non fuisse, desituram item aliquando. Doctrina enim nostra, uti appositissime in loco quodam B. Noster Megalander (Lutherus) dixit, est mere Verbum DEI, hoc est merè ex verbo DEI extructa quo stante stabit & hæc nostra. Quare cum eam teneamus doctrinam que ab Apostolis per universum mundum est annunciata, quæ ab omni ætatis sexus & conditionis hominibus est recensita omnibus sæculis im pari licet splendoris gradu luxerit; ob *ἀποστασίαν*, propter oraculorum Apostolicorum veritatem, eventum suum consecutam, verè est Catholica & nos ejusdem doctrinæ cultores verè sumus Catholici. Quod sacratissimum *καθολικόν* ac depositum quo ita veneremur ac colamus, ut ad seram usque posteritatem (si quæ speranda) propagetur. DEVS Opt. Max. sine cujus numine nihil est in homine, Spiritus sui Sancti gratia hoc in nobis confirmare ac sanctificare dignetur, nosque in fidei veritate conservet, sermo ejus veritas est, Papæ verbum mendacium, Illi sit gloria, huic confusio.

TANTVM.

Eximio

Eximio Dn. Respondenti.

Disseris egregiè, quæ vera Ecclesia Christi,
Quæque sit in terris dedita turba DEO.
Ardua, quam tractas, res est ac utilis. Opto
Adspiret cœptis sanctus Iova tuis!

Gratulabundus scrib.

Johannes Schmidt, SS^{tæ} Theol. Doct.
Prof. Ordin. Conventus Eccles. Præses
& h. t. Academiae Rector.

Per Eximio-Dn. Respondenti.

VT benè succedant, sint ut tibi singula salva,
Ut de te possit pia Transylvania fructus:
Demetere, atque inter Zizania vivere lata,
Catholicis imbuta bonis, ego pectore toto
Promittoq; precorq;: DEVS rata præstet, agatq;
Vota, suis ut sint pro voto prospera fatis.

Applauderat:

Joh. Conrad. Dannhauer, SS. Theol. D.
Profes. Ordin. h. t. Facult. Theolog. DECANUS.

Præstantissimo Literatissimoq;

DN. RESPONDENTI MEO.

Est Tuus in studiis ardor laudandus, & idem,
ANDREA, quondam proderit, aio, Tibi.
Det Tibi successum Domini Clementia largum,
Spiritus æthereus Dux Tibi Luxque fiet!

gratul. fo

Exercitii

PRÆSES.

C 3

Vrge

VRge opus ANDREA, & prosperis successibus imple
Spes Patrias; meritis premia digna cadent.
Spiritus ille DEI studiorum Doctor & Auctor
Dirigat ad cultum dona decora sui.

amoris E.
apposuit

Jacob. Schaller, Theolog. D.
ac Phil. Pract. Prof.

DUm per Sarmaticos campos sua distrahit arma
Dacorum Dominus, Dux tuus ille potens:
Tu bellum discis, non Marte, sed arte gerendum;
Quo fidei pessum pessimus hostis eat.
Stringere sic sacros gladios modo pergito. Quos te
Cote Palæstina quondam acuisse, ferunt.
Ense suo proprio Goliathos funde, juvaque
Ægypti spoliis optima castra DEI.
Ut, cum Jesuitis, te sic vixisse, pateat;
Ilacides sicut cum Duce vixit Achi.

Baltasar Scheid, Theol. D.
L.L. Orient. Prof.

STEPHANVS ANDREÆ

Anagr.

SANE ARDVA PETENS.

NVper, Amice, Tui simplex Anagramma petebas
Nominis: En! id habes. Esto Anagrammaratum.
Per longos illud poterit diducere versus
Ditior Ingenii cui sua vena fluit.

αυτοχρηδια ευγνωμοσυνη

M. Johannis Henrici Rappi.

NOn nihil est, vigili quæ sunt congesta labore,
in publicum producere,
Quæque videbantur placuisse statuta, tueri,
quod laude præstas optimâ

AN-

ANDREÆ, ingenuos alacris dum assurgis in ausus
Catholicismum ventilas.
Grandis ut ut labor est, magnum conamen? & inde
magnum effluet semper decus.

alluso benevoli affectus restandis.

Simonis Ioannis Rihelii.
Cibinio Traasylv.

Du ist zum fünftenmahl dieselbe zeit gekommen/
Darinn die kurze nacht an Wagh-thumb zugenommen/
Als du Herr Bruder dich auß doren statt gemacht/
Die dich an dieses liecht zu dieser Welt gebracht:
Da du dein Vaterland nun also hast verlassen/
Kamstu auf Riawenburg die künste zu erfassen/
Auf die berühmten Schul/ also der Pappstler lehr/
In sollem schwange geht; Du warest ohngefahr/
Nicht gar ein Jahre dort bey ihnen so geliebet/
Als dich der Jesuit schon sehr streng an zu lieben/
Der Gasmang welcher dort ward trefflich hoch geacht/
Der glaubte gänglich auch er hab dich schon gebracht/
Zu ihrer falschen lehr: sie legten dir viel stricke/
Damit sie dich von G o z z vnd deinem bästen glücke
Durch list brächten hin/ sie schwägten dir viel für/
Vom glauben vnd der lehr/ du glaubtest es auch schier/
Vnd wärst mit Leib vnd seel also zu grunde gangen/
Wann nicht der hözste G o z z ein brünstiges verlangen
Zu dir getragen hett/ vnd dich auß ihrer hand
Vnd falscher lehr gebracht zu vns ins teutsche land.
Vnd weil du schon sehr viel von vnserer schul vernommen/
So warstu gleich zu vns nach Straßburg her gekommen/
Da du in solcher zeit (dem hözsten sey gedanckt)
Die rechte reine lehr vnd freye künste erlangt/
Von welcher willen du so weit schon bist gezogen/
Du hast die bäste kraft von vnserer schul gezogen;
Nun siehstu mehr als wohl mein viel vertrauter freind/
Daß aller Pappstler lehr recht wahr zu sein nur scheint:
Was du hier klüglich hast von ihrem thun geschrieben/
Das würd der Musen-schaar viel mehr als wohl beliebet:

Ob

Ob schon der Pöpstler hauff darwieder schraubt vnd tobt/
So ist es doch bey vns vnd anderswo belobt :
Mich dünkt ich sehe schon wie **Gazmann** wird erstugen
Wan er hier lesen würd wie du die Pöpstler ruzgen
Vnd wiederlegen kanst ; Er hette nicht gemeint
Dafß ihrer lehre du noch soltest werden feindt :
Dein Werthes **Hermanstatt** das wird nach dir verlangen/
Vnd nach verdienste dich **Herrbruder** auch empfangen :
Drum eyle dapper fort vnd bleib auf dieser bahn
So wird mein freind dein **Kuhm** sich schwingen himmel an.
Zu schuldigen Ehren/and färtigen dienstbezeugniß
gegen seinen Werthen und getreuen freind
Stephano Andreæ in eyl aufgesetzt von
M. Ernst Bogischlaff Moscherosch/
der Heil. schrift besiffenen.

Præstantissimo atq; Doctissimo
DN. STEPHANO ANDREÆ,
Amico suo longè dilectissimo,
de Catholicismo Ecclesiæ
publicè disputanti,

ANDREÆ tua scripta probant, quod pectore toto
Catholicus es & non catholicos improbas :

ANDREÆ, si pergis, amor tua scripta sequetur
Catholicus, & catholica laus & gloria.

Debiti honoris & sinceri amoris E. adiecit
M. DANIEL KECK, Argent. SS. Theol. Studiosus.

CAtholicum quid sit? quæ vox? ab originine quânam
Descendat? quibus hæc sit capienda modis?
Catholicas fraudes, larvas, mendacia, nugas,
Et, quæis stat, reliquos, Roma nociva, dolos
Disquiris: rectè. sed nosse, aut posse decenter
De rebus fari: splendida verba dare;
Haud satis est: firmo, mentis præcordia, scuto
Stent obsepta, Orci non violanda malis.
Vtrumque i præsta (pulchrum conamen) *Amice,*
Catholicum nomen discute: facta proba:
Quæq; gregis Christi; quæ sint solemnia *Papa*
Ut videat laudes, *Dacia* grata tuas.

Sincero Cordis adfectu adposuit
Johann. Wernerth Streitfurto Transylvanus.
F I N I S.

